

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAKLAR ARASINDA YAŞANAN SORUNLAR:

-PAY DEVRİ, ÇIKMA VE ÇIKARILMA, İNFİSAH

-GENEL KURULA KATILMA, GENEL KURUL KARARLARI VE ORTAK SAYISININ AZALMASI DURUMUNDA ALINACAK GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA TEDBİRLERİ

-Giriş-

Limited Şirket, Kara Avrupası Hukuk Sisteminde 19. Yüzyıl sonlarına doğru Almanya'da doğmuş ve Alman kanun koyucusu tarafından yasal düzenlemelerle oluşturulmuş ve kabul edilmiş bir şirket türüdür. Kaynağı, gelişen ve büyüyen ekonomik düzen içerisinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin ve aile işletmelerinin anonim şirketlerin maliyeti yüksek ve çok muameleli işleyişine katlanmak zorunda kalmaksızın, sorumluluklarının sınırlı bir şekilde şirket kurmalarının sağlanması amacıyla dayanmaktadır.

İç Hukukumuzda limited şirket, ilk defa 1925 tarihli Fransız Limited Şirketler Kanunu esas alınarak, 1926 tarihli Eski Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş olup, yürürlükteki 29.06.1956 kabul ve 01.01.1957 yürürlük tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun limited şirketlere ilişkin hüküm düzenlemelerinde kural olarak İsviçre Borçlar Kanunu esas alınmakla birlikte, ortakların sorumluluklarının sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemelerde şirketin gelişiminin önüne geçilmemesi bakımından Alman Hukuku benimsenmiştir.

Türk Ticaret Kanununun 503. maddesinde limited şirket; iki veya daha fazla hakiki veya hükmi şahıs tarafından bir ticaret unvanı altında kurulup, ortaklarının mesuliyeti koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile mahdut ve esas sermayesi muayyen olan şirket olarak tanımlanmıştır.

Limited şirketler, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yönetim ve ekonomik işlevleri bakımından uygulamada en çok tercih edilen şirket tipidir. Şirket tipinin tercihinde ortakların şahsi sorumluluklarına ilişkin yasal düzenlemelerin etkisi büyüktür. Ortakların şahsi sorumluluk alanının geniş olduğu şirket türleri tercih edilmemektedir. Aynı zamanda ortak sayısı az olan anonim şirketlerde, mevcut yasal düzenlemelerde ortakların şirketten ayrılmasının fiili imkânsızlığı, ortaklar arasında yönetsel veya kişisel uyuşmazlık oluştuğunda çok büyük sorunlara yol açmaktadır. Limited şirket bu yönüyle daha elverişli olması sebebiyle daha çok tercih edilmektedir. Ancak az ortaklı anonim şirketlerde yaşanan ortaklar arası uyuşmazlık durumunda ortakların ortaklıktan ayrılışının yasal düzenlemeler çerçevesinde kolay olmayışı ve mahkeme kararına ihtiyaç göstermesi; özel yasalarla kuruluşu, ortaklarının yasal olarak belli bir mesleki ruhsat sahibi olması mecburiyetine bağlanmış limited şirketler yönünden de aynı sorunların aynı şekilde yaşanmasına neden olmaktadır. Bu yönüyle bu şekilde özel yasalarla getirilen hükümler, limited şirketin Türk Ticaret Kanununda düzenleme bulan elverişliliğini ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca, bir başka çalışmamızda değineceğimiz limited şirketlerde ortakların sorumluluğu konusuna dâhil olmakla birlikte, doktrinde, 6183 sayılı Yasa'nın 35. maddesinde düzenleme bulan ortakların kamu borçlarından dolayı sorumluluğunun genişletilmiş olması da, limited şirketin tercih edilmesindeki elverişli durumu ortadan kaldıran bir başka neden olarak ileri sürülmüştür.

Limited şirketlerde ortaya çıkan ortaklar arası uyuşmazlıklar nedeniyle şirketin yönetsel işlevlerinin yerine getirilememesi, faaliyetlerini ve gelişimini engelleyici ve şirketin feshine neden olabilecek koşulların oluşması durumunda, kanun koyucu geçici hukuki koruma tedbirleri ile şirketin korunmasını hedeflemiş ve bu konuda birtakım yasal düzenlemeler getirmiştir. TTK 504. maddesinde düzenlenen hükümde, geçici hukuki koruma tedbirlerinin mahkemeden talep edilebileceği belirtilmiştir.

-Çıkma ve Çıkarılma-

-Limited şirket ortaklarının şirketten ayrılmasına ilişkin TTK 551. maddesinde “Şirketten çıkma ve çıkarılma” başlığı altında düzenlenen hükümde, şirket mukavelesiyle, ortaklara şirketten çıkma hakkı verilebileceği gibi bu hakkın kullanılması muayyen şartlara da tabi tutulabileceği belirtilmiştir. Bu hükme göre, her ortak, haklı sebeplere dayanmak şartıyla şirketten çıkmasına izin verilmesini veya şirketin feshini mahkemeden talep edebilir. Kanun koyucu tarafından ortağa kanuni çıkma hakkı iki türlü seçimlik hak olarak verilmiştir. Birincisi haklı sebep belirterek limited şirkete çıkma bildiriminde bulunur; bildirim şirket tarafından kabulü halinde bildirim ulaştığı tarihten itibaren çıkma işlemi gerçekleşir. Bildirim kabul edilmemesi halinde, çıkma bildiriminde bulunan ortak mahkemeye başvurur. Şirket ortağı kanunun verdiği hakkı, limited şirkete bildirimde bulunmaksızın doğrudan mahkemeye ortaklığın feshi davası açarak da kullanabilir. Uygulamada, yargılama süresinin ve mahkemece karara bağlanma ve kararın kesinleşme sürecinin uzun bir zaman aldığı dikkate alındığında, limited şirketlerde çıkma hakkının şirkete bildirim suretiyle kullanılması ve şirket tarafından da bildirim kabul edilmesiyle ve payların devriyle daha kısa sürede sonuç alınmaktadır.

-Esas sermayenin yarısından fazlasına sahip bulunan ortakların mutlak ekseriyeti tarafından muvafakat edilmek şartıyla, şirket haklı sebeplerden dolayı bir ortağın şirketten çıkarılmasını mahkemeden isteyebilir. Ortağın iflası veya payının haciz hali (TTK 523/4), haklı sebeplerin varlığı halinde ortağın limited şirketin feshini dava etmesi durumunda (TTK 549/4, 551/2),haklı diğer sebeplerin varlığında, ortağın temerrüdünde (TTK.529), limited şirketten çıkarılması mahkemeden istenebilecektir. Çıkarma, mahkeme kararının kesinleştiği tarihte hüküm ifade edecektir. Çıkarma ortaklar kurulu kararı ile yapılır ve çıkarılması kararlaştırılan ortak tarafından da bu karar kabul edilirse; anlaşma ile ortağın şirketten ayrılması gerçekleşeceğinden mahkemeye başvurulmasına gerek olmayacaktır. İhtilaf halinde, mahkemeye başvuru zorunludur.

TTK 551/4’de bir ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması, ancak sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlere uyulması halinde geçerli olacağı belirtilmiştir(Yargıtay 11.HD. 10.07.2008 tarihli 2007/1803E-2008/9282K). Ayrılan ortağın hakları, şirketin esas sermayesinin itibarı miktarını geçen mallarından ödenir veya payı sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi hakkındaki hükümler gereğince paraya çevrilirse yahut başka bir ortak tarafından devralınırsa esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlere uyma zorunluluğu bulunmadığı da hükümde ayrıca belirtilmiştir.

-Pay Devri-

TTK’nun 520. maddesi limited şirketlerde pay devrini düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, limited şirketlerde ortaklar tarafından bir payın devri, şirket hakkında ancak şirkete bildirilmek ve pay defterine kaydedilmek şartıyla hüküm ifade eder. Devir hususunun pay defterine kaydedilebilmesi için, ortaklardan en az dörtte üçünün devre muvafakat etmesi ve bunların esas sermayesinin en az dörtte üçüne sahip olması şarttır. Ortağın koymayı taahhüt ettiği sermaye ayın ise, payını şirketin kuruluşunu takip eden üç yıl içinde başkasına devredemez. Şirket mukavelesi payların devrini yasak edebileceği gibi yukarıdaki fıkralarda derpiş edilenlerden daha ağır şartlara da bağlı tutulabilir. Payın devri veya devir vaadi hakkındaki mukavele yazılı şekilde yapılmış ve imzası noterce tasdik ettirilmiş olmadıkça ilgililer arasında dahi hüküm ifade etmez.

Limited şirketlerde pay devrine ilişkin TTK 520. maddesinde belirtilen, esas sermayenin dörtte üçünü oluşturan ortakların pay devrine muvafakat şartı, TTK 521. maddede düzenleme bulan hüküm uyarınca, miras yoluyla intikal eden veya eşler arası emtianın idaresine yönelik hükümler gereğince iktisabında aranmamaktadır.

Yasal düzenlemeler incelendiğinde de görüleceği üzere, limited şirket ortağının haklı sebebi bulunduğu takdirde talebi üzerine ortaklıktan ayrılmasına izin verilmesi, pay devrine muvafakat edilmesi, hissesinin şirkete devralınması veya başka bir ortak tarafından devralınması durumunda ihtilafsız ayrılma gerçekleşmektedir. Ancak uygulamada ortaklar tarafından ortağın ayrılma isteğine izin verilmemesi, çıkma hakkı tanınmaması durumunda oluşan ihtilaf nedeniyle ortaklıktan çıkmak isteyen ortağın mahkemeye başvuru suretiyle şirketin feshini talep zorunluluğu doğmaktadır.

-İnfisah Sebepleri-

TTK 549. maddesinde limited şirketlerin fesih sebepleri maddeler halinde düzenlenmiştir. Buna göre limited şirket;

1. Şirket mukavelesinde yazılı sebeplerle;
2. Mukavelede aksine açık hüküm olmadıkça, esas sermayenin dörtte üçüne sahip olan ortakların dörtte üçünü teşkil eden bir ekseriyet tarafından verilecek kararla;
3. Şirketin iflasına karar verilmesiyle;
4. Ortaklardan birinin talebi üzerine ve muhik sebeplerden dolayı mahkeme kararıyla;
5. Kanunda yazılı sair hallerde.

İnfisah eder.

-Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri-

Limited şirketlerde, yasada belirtilen koşulların doğmasıyla feshin zorunlu olduğu hallerde, mahkemece verilecek fesih kararından önce, mahkemeye başvurudan itibaren yargılama sürecinde limited şirketin korunmasını amaçlayan geçici hukuki koruma tedbirlerine başvurulabileceği ve mahkemeden geçici hukuki koruma talep edilebileceği kanun koyucu tarafından hüküm altına alınmıştır.

Limited şirketlerde başvurulabilecek geçici hukuki koruma tedbirlerinden, genel kurul toplantısına ilişkin olarak ve ortak sayısı azalması konularında talep edilebilecek geçici hukuki himaye tedbirleri yasal düzenlemeler ve Yargıtay Kararları birlikte ana başlıklar halinde aşağıda değerlendirilmiştir:

- Genel Kurula Katılma Hak ve Yetkisinin Kullanımı Bakımından:

Genel Kurula katılma hakkı, ortakların vazgeçilmez hakkıdır; oy kullanma hakkından yoksun olsa dahi ortakların toplantıya katılma hakkı engellenemez. Limited şirketlerde, ortakların varlığı önemli olduğundan, yirmi ortaktan az olan şirketlerde ortağın bizzat kendisinin genel kurula katılması zorunlu olup, yirmi ve daha fazla ortağı bulunan limited şirketlerde ortakların temsilci marifetiyle de genel kurula iştirakleri mümkündür.

Genel kurula, katılım yetkisi olmayan kişilerin katılması halinde, ortaklardan her biri, yönetim kurulunda bu hususa itiraz edebilir veya genel kurul zaptına bu hususu yazdırarak itirazlarını yapabilirler. Herhangi bir itiraz edilmemiş veya karşı oy kullanılmadan toplantı sona erdiği hallerde ise genel kurulun iptalini dava yoluyla mahkemeden talep ederek beraberinde genel kurulda alınan kararın uygulanmasının geri bırakılması konusunda geçici koruma tedbiri talep edebilirler.

- Ortak Sayısının Azalması Durumu:

Limited şirketlerde, anonim şirketlerden farklı olarak; kanunda yer verilen hükümlerle ortakların asgari ve azami sayısını sınırlandırarak, ortakların sayısı ikiden az ve elliden çok olamayacağını belirtmiştir. Ortakların sayısı sonradan bire iner veya şirketin zaruri organlarından biri mevcut olmazsa münasip bir müddet içinde bu eksiklikler tamamlanmadığı takdirde ortaklardan birinin veya şirket alacaklısının talebi üzerine mahkeme şirketin feshine karar verileceği ve mahkemece, taraflardan birinin talebi üzerine gerekli ihtiyati tedbirleri alabileceği hükme bağlanmıştır(TTK m.504). Türk Ticaret Kanununda düzenlenen bu hükümde sözü geçen tedbir, geçici hukuki koruma tedbiridir.

Limited şirketlerde, Türk Ticaret Kanununda yer alan açık düzenlemeden de görüleceği üzere, ortak sayısı iki kişiden oluştuğu hallerde, ortak sayısının bire düşmesi şirketin infisahı (feshedilmesi) sonucunu doğurur. Yargıtay 11.HD.'nin 25.09.1985 tarih ve 3521E/4788K sayılı kararında, limited şirket kurulduğunda ortak sayısı iki kişi ise ortaklardan birinin çıkması veya çıkarılması halinde, kalan tek ortağa ortak sayısının en az iki kişiye tamamlanması için uygun süre verilmeyeceğini ve bu durumda şirketin infisah edeceğinin belirtmiştir.

Ortak sayısı ikiden fazla olan şirketlerde ortak sayısının bire inmesi durumunda TTK 556. ve 274. madde hükümlerine göre, mahkemece öncelikle ortak sayısının en az ikiye çıkarılması için şirkette kalan tek ortağa uygun bir süre verilir ve bu süre içerisinde eksiklik tamamlanmazsa, şirketin feshine karar verilir. Yasal düzenlemelere göre iki ortaktan oluşan şirketlerle iki ortaktan daha fazla sayıda ortaktan oluşan şirketlerde ayrıma gidilmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz Yargıtay kararına, doktrindeki görüşler de dikkate alındığında, katılmamız mümkün değildir. Kanımca, ister iki ortaklı ister ikiden fazla sayıda ortaklı olsun tüm limited şirketlerde ortak sayısının çıkma veya çıkarılma suretiyle bir ortağa düşmesi halinde, kalan ortağa TTK 504. maddesi uyarınca sayının en az iki kişiye tamamlanması hususunda uygun süre verilmesi ve mahkemece belirlenen bu süre içinde ortak sayısı tamamlanamadığı takdirde mahkemece reysen şirketin feshine karar verilmesi hukuka uygun olacaktır.

Ortak sayısı iki olan limited şirketlerde sonradan ortak sayısının bir ortağa düşmesi halinde, yasa ve Yargıtay kararları çerçevesinde, kalan tek ortak, şirket merkezinin bulunduğu yer Asliye Ticaret Mahkemesinden şirketin feshini talep ve dava etmek zorundadır. Mahkemece açılan davada, TTK 504/2. madde uyarınca, ortak veya şirket alacaklılarından birinin talebi üzerine gerekli olan geçici hukuki koruma tedbirlerinin alınmasına karar verilebilir. Burada geçici hukuki koruma tedbirlerinin uygulanmasındaki amaç, anonim şirketlerin aksine, şirketi fesihden kurtarmaktan ziyade, şirketin idare ve temsili ile şirket malvarlığının, defter ve ticari evraklarının korunmasının sağlanmasına yöneliktir.

- Genel Kurulun Toplanamaması ve Karar Yetersayısı Oluşmaması Durumları:

Limited şirketlerde, TTK 504. madde hükmü uyarınca, şirketin zaruri organlarının yokluğu fesih nedeni sayılmakla birlikte, genel kurulun toplanamaması durumu doğrudan fesih sebebi kabul edilmemektedir. Ortak sayısı yirmiden az olan limited şirketlerde ortaklar genel kurul toplanmaksızın yazılı oylarıyla karar verebileceklerinden yirmiden az ortaklı limited şirketlerde genel kurul toplanamaması fesih sebebi olarak kabul edilmemekle birlikte yazılı oyların toplanamaması halinde genel kuruldan bir karar tesisi yapılamayacağından, şirketin idari işleyişi ve faaliyetlerinin yürütülmesi imkânsız duruma gelmesi sebebiyle karar alınamamasından bahisle, ortaklar veya şirket alacaklıları veya Bakanlık tarafından mahkemeye başvuru yapılarak şirketin feshi talep edilebilecektir.

Anonim şirket hükümlerinin uygulandığı yirmi ve daha fazla ortaklı limited şirketlerde, genel kurulun toplanma zorunluluğu bulunması karşısında; genel kurulun toplanamaması halinde mahkemeye başvuru ile geçici hukuki koruma tedbirlerinin uygulanması; şirkete kayyım

atanması ve şirket mallarının, defter ve evraklarının koruma altına alınması amaçlı geçici hukuki koruma talebinde bulunulabilecektir.

Türk Ticaret Kanununun 536. maddesine göre, limited şirketlerde karar alınabilmesi için, ödenmiş esas sermayenin yarıdan fazlasını temsil eden ortakların müzakere edilen husus lehine oy vermesi gerektiği belirtilmiştir. Limited şirketlerde mutlak çoğunluk; ortak sayısına göre değil, esas sermaye nispetine göre hesaplanır. Genel Kurul kararının iptalinin dava konusu edilebilmesi için, yasal olarak geçerli bir kararın varlığı şartı aranır. Bir başka deyişle, en az mutlak çoğunlukla alınmış bir kararın varlığı şarttır; çoğunlukla alınmamış bir karar yok hükmündedir ve iptal davası konusu edilemez. Ancak bu tür kararlar, tespit davası konusu edilerek alınan hukuken yok hükmünde sayılan genel kurul kararının tespit davası sonuna kadar, mahkemeden kararın uygulanmasının geri bırakılması geçici hukuki koruma tedbiri talep edilebilir. Ayrıca limited şirketlerde, genel kurulda müzakere edilen teklif reddedilmişse, ortada bir karar olmaması nedeniyle iptal davasının açılması da mümkün olmayacaktır.

-Sonuç:

Uygulamada, limited şirketlerde ortaklar arasında ortaya çıkan sorunların çözümünde, yargılamanın işlem ve taraflar bazında uzun bir süreye yaygın olarak gerçekleşmesi ve yasal düzenlemelerle getirilen işlem aşamalarının tüketilme zorunluluğu göz önüne alındığında, kesin koruma sağlanmasına yönelik işlemlerin tamamlanması sürecinde ihtilaf çözümleninceye dek, yargı organlarından alınacak bir takım geçici hukuki koruma tedbirleri ile mevcut varlıkların ve kayıtların, ortakların haklarının korunması ve sorunun giderilmesi ile soruna yol açan durumun iyileştirilmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu yolla, talep üzerine mahkemece verilen kararlarla sağlanan geçici hukuki koruma tedbirleriyle, şirketin feshi zorunlu olan durumlarda, tanınan makul süre veya alınan tedbirlerle feshin önlenmesi ile şirketin devamının sağlanması mümkün olabilmektedir.

Tüm ortaklıklarda, kuruluş anından başlayarak, kuruluş ve işleyiş amacına uygun olarak, yönetsel ve temsili işlemlerde, şirketin ve şirket faaliyetlerinin devamı ve geliştirilmesinde tüm ortakların ortak bir noktada uzlaşarak şirket idaresini sağlamaları ve şirketi devam ettirmeleri hedeflenir. Ancak gerek ekonomik ve teknolojik gelişmeler, gerekse ortaklar arası iletişim, düşünce ve beklenti farklılıkları, şirketin maliyet, kar ve zarar bilançoları çerçevesinde mali beklentilerinin karşılanmaması, ortakların şirket ve şahsi sorumlulukları çerçevesinde meydana gelen vb. olumsuz durumlar, ortaklar arasında sorunlar yaşanmasına sebep olabilir. Ortaya çıkan sorunların, şirket iç ilişkisinde ortaklar arasında uzlaşma yoluyla çözümlenmesi hem şirket hem de kişiler bakımından öncelikle tercih edilmelidir. Aksi takdirde, sorunların çözümü için yargı yoluna başvuru zorunlu olacaktır. Yargılama usul hukuku bakımından yasal düzenlemelerin tamamlanmasını gerektiren ve bu çerçevede daha uzun bir süreye ihtiyaç gösteren yargı yolundan sonuç alınması; ortakların iç ilişkide uzlaşarak daha kısa sürede ve daha kolay çözüme kavuşturabilecekleri bir sorunun çözümünün, hem şirket hem de ortaklar bakımından beklenenden daha uzun bir sürede ve daha çok uğraş vererek mümkün olmasını zorunlu kılacaktır.

Son olarak, mahkeme kararıyla veya şirket genel kurul kararlarıyla yapılan, Ticaret Siciline tescil edilmiş hususlardaki tüm değişikliklerin, dış ilişkide hüküm ifade etmesi için, Ticaret Siciline bildirim ve ilan zorunluluğunun bulunduğu da unutulmamalıdır.

Dilek YUMRUTAŞ -Avukat-

Yararlanılan Kaynaklar ve Kullanılan Kısaltmalar

1.Arsılanlı/Domaniç-Limited ve Hisseli Komandit şirketler, 2. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu- Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 3.E.Yılmaz-Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri 4.Türk Ticaret Kanunu (TTK) 5.Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK)